

A kábítószer-kereskedelem megállapítása esetén értékelt büntetéskiszabási tényezőkről

On sentencing factors assessed in drug trafficking cases

Németh Henrietta

Dr., doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar

Absztrakt

Cél: A kutatás célja azon büntetéskiszabási tényezők bemutatása, amelyek az ítélezési gyakorlatban a kábítószer-kereskedelem büntetékének megállapítása esetén értékelésre kerülnek. Tekintettel arra, hogy az elkövetett cselekménnyel összefüggő tárgyi körülmények azok, amelyek a konkrét bűncselekményt jellemzik, az elkövető személyével összefüggő tényezők nem képezik a vizsgálat tárgyát.

Módszertan: A szerző következtetéseit a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett anonim határozatok indokolásainak vizsgálata alapján vonta le, melyhez a hazai ítélőtáblákon született jogerős határozatokat használta fel.

Megállapítások: A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a kábítószer-kereskedelem alapesetében két évtől nyolc évig, minősített esetben pedig öt évtől húsz évig terjedő, vagylagosan pedig akár életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását is lehetővé teszi. E széles határok között megállapítandó büntetéseknel – a további büntetéskiszabási szempontok mellett – az egyéb enyhítő és súlyosító körülményeket is értékelnie kell a bíróságnak. A hazai ítélőtáblák gyakorlata azt mutatja, hogy büntetéskiszabás során jellemzően a kábítószer forgalomba kerülésének, a kábítószer mennyiségének és fajtájának, a kábítószer-fogyasztásnak, valamint a konkrét elkövetési magatartásnak van jelentősége.

Érték: A cikk számba veszi azokat az objektív büntetéskiszabási tényezőket, melyeket a hazánkban működő ítélőtáblák a tárgyalta bűncselekmény

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 10. 15. Átdolgozás: 2024. 11. 06.
Elfogadás: 2024. 11. 14.

megállapítása esetén értékelnek. A tanulmány az ítéletábrák gyakorlata közötti ellentmondásokra is rámutat.

Kulcsszavak: bírói gyakorlat, büntetéskiszabás, enyhítő és súlyosító körülmények, büntetéskiszabási körülmények

Abstract

Aim: The aim of the research is to present the sentencing factors that are assessed in sentencing practice when a drug trafficking offence is established. Given that it is the material circumstances surrounding the offence that characterise the specific offence, factors relating to the person of the offender are not the subject of the study.

Methodology: I have drawn my conclusions by examining the reasoning of anonymous decisions published in the Collection of Court Decisions, using final decisions from domestic courts.

Findings: Act C of 2012 on the Criminal Code (hereinafter: Criminal Code) provides for a sentence of imprisonment of two to eight years for the basic offence of drug trafficking, and five to twenty years for the aggravated offence, and up to life imprisonment in some cases. When imposing these wide sentences, the court must also assess other mitigating and aggravating circumstances, in addition to the other sentencing factors. The practice of the domestic courts shows that, when imposing sentences, the factors that are typically relevant are the placing of the drug on the market, the quantity and type of drug, the drug consumption and the specific conduct of the offence.

Value: The article takes stock of the objective sentencing factors that the courts in our country assess when determining the offence in question. The study also points out discrepancies between the practice of the sentencing courts.

Keywords: judicial practice, sentencing, mitigating and aggravating circumstances, sentencing circumstances

Bevezetés

A bírói eljáráson belül a tényállás megállapítását és a cselekmény minősítését a büntetés kiszabása követi, melyet a tárgyalás befejező szakaszának, záró akkordjának tekintünk (Földvári, 1970). A büntetéskiszabás a bíróság azon tevékenységeként határozható meg, amellyel a törvényben a cselekményre meghatározott büntetési keretek között, az elkövetett konkrét bűncselekményért,

annak jogkövetkezményeként megállapítja a büntetés nemét és mértékét, továbbá meghatározza a végrehajtás módját (Belovics & Polt, 2021).

A helyes büntetés kiszabás alapvető kérdése a büntetőjognak, mely ugyanolyan jelentőséggel bír, mint a tényállás valóságú megállapítása és a cselekmény megfelelő minősítése. „*A büntetés kiszabásakor kel életre az anyagi jogi diszpozíció mellett a szankció is, a büntetés kiszabásában csúcsosodik ki a büntetőeljárás, és ekkortól kapcsolódik be a folyamatba a büntetés-végrehajtás is. Ebben a pontban összefüggésben tehát a tágabb értelemben vett büntetőjog. A büntetés mértékének és nemének helyes megválasztása teljesítheti be a büntetési célokat, és adhat értelmet ennek a tágabb értelemben vett büntetőjognak*” (Pápai-Tarr, 2017). Angyal Pál és Rácz György a büntetés kiszabás vizsgálatán kiemeli, hogy az „*konkrét megvalósulásában nemcsak a társadalmi közfelfogás, érdeklődés és bírálat középpontjában áll, nemcsak az elítélt szempontjából döntő, esetleg életbevágó kérdés, hanem elsőrangú jog-politikai jelentőséggel bír*” (Angyal & Rácz, 1937). Baumgarten Izidor rámutat, hogy „*a büntetés helyes kimérésében fekszik a büntetőbíró működésének tulajdonképpeni súlypontja. A bíró, aki a bűnösséget megállapította, feladatának egyik és talán nem is a nehezebb részét oldotta meg*” (Baumgarten, 1904).

A büntetés kiszabás kiindulópontját céljának törvényi meghatározása és az ennek elérését biztosítani hivatott büntetési tételek alkotják, amelyek törvényileg meghatározottak, önmagukban véve nem értékelhetők, így a bíró által nem is mérlegelhető szempontot, illetőleg korlátot jelentenek számára az elbírált bűncselekmény szankcionálásakor (Fázsi, 2022). A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (Btk.) foglalt büntetési célok: a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.¹ A büntetés kiszabásakor a bíróságnak minden esetben e kettős célt kell szem előtt tartania.

A büntetés kiszabási tényezőkről általában

A helyes büntetés kiszabása a jogalkalmazótól igen bonyolult és komplex értékelést igényel, hiszen ugyanazt a törvényi tényállást kimerítő cselekmények között jelentős eltérések lehetnek, ahogy az elkövetők személyében rejlő tulajdonságok is lényegesen különböznek. Ebből pedig az következik, hogy a törvényes keretek között kiszabott büntetésben érvényesülnie kell az individualizáció elvének. „*Az egyéniesítés nem más, mint a bűncselekmény megvalósításával*

¹ Btk. 79. §.

összefüggő, továbbá az elkövető személyében rejlő körülmények figyelembevételé és a büntetésre való vonatkoztatása” (Belovics & Polt, 2021), mely a jogalkalmazó büntetéskiszabási tevékenységének lényege (Györgyi, 1984).

A büntetéskiszabási elvek azt a szempontrendszert fejezik ki, amellyel a törvényhozó annak elérését kívánja biztosítani, hogy a bíróság a törvényben meghatározott büntetési keretek között, egységes szemlélet alapján olyan egyéniesített büntetéseket szabjon ki, amelyek alkalmasak a büntetés céljának elérésére (Fázsi, 2022). A Btk. értelmében a büntetést a törvény keretei között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.² Valamennyi körülmény, amelyet a bíróság a büntetés kiszabása során figyelembe vesz, enyhítő vagy súlyosító hatású, így a bűncselekmény tárgyi súlya, az elkövető társadalomra veszélyessége, a bűnösség foka, valamint az „egyéb” enyhítő vagy súlyosító körülmények (Balogh & Tóth, 2015). A súlyosító és enyhítő körülmények relatív kategóriát képeznek, olyan körülményeket, amelyek valamihez képest, valamihez viszonyítva bírnak büntetést súlyosító vagy enyhítő hatással (Györgyi, 1994).

A bűncselekmény tárgyi súlya gyakorlatilag azt jelenti, hogy a cselekmény milyen fokban veszélyes a társadalomra. Objektív jellegű kategória, tehát független az elkövető szándékától és tudatától, emellett pedig olyan körülmény is befolyásolhatja, amelyről az elkövetőnek nem volt tudomása a cselekmény elkövetésekor, vagy esetleg az után következett be (Polt, 2013). A bűncselekmény társadalomra veszélyességének foka nagy mértékben függ a cselekmény következményeitől, befolyásolhatják emellett olyan körülmények, mint például a sértett személyi tulajdonságai (életkora, testi állapota) és a bűncselekmény elkövetésének körülményei (az elkövetés helye, ideje, módja, eszköze) is (Karsai, 2013). A bűnösség foka az elkövetőnek a cselekményhez fűződő pszichés viszonyát jelenti, melyre a bíróság rendszerint a bűncselekmény tárgyi oldalából von következtetést, így mindenekelőtt az elkövetés módjából, eszközéből és módszeréből (Kónya, 2023).

A cselekmény társadalomra veszélyességében megmutatkozó tárgyi súlyát a jogalkotó már értékeli a magatartás büntetendővé nyilvánításával és a büntetési tétel megállapításával. A Btk. hasonló formában nem határozza meg az elkövető társadalomra veszélyességének fogalmát. Ebből az is következik, hogy míg egy adott magatartás az elkövető személyétől függetlenül, önmagában is veszélyes a társadalomra, addig a bűnelkövető csak a tiltott magatartások elkövetése révén és azzal összefüggésben válik azzá (Horváth & Lévay, 2014).

2 Btk. 80. § (1) bekezdés.

Az elkövető társadalomra veszélyességére a bűncselekmény társadalomra veszélyességét meghatározó körülményekből, az elkövető életmódjából, életviteléből, különösen korábbi elítéléseiből és a bűncselekmény elkövetése utáni magatartásából lehet következtetni (Nagy, 2001).

A Btk. 80. § (1) bekezdéséből következik az is, hogy számos olyan egyéb súlyosító vagy enyhítő körülmény van, amely a büntetés céljának megvalósulása szempontjából jelentőséggel bírhat. A büntetés mértékét tehát olyan tényezők is befolyásolhatják, amelyek nincsenek közvetlen összefüggésben sem a cselekmény, sem az elkövető társadalomra veszélyességével, de az elkövető bűnösségével sem (Nagy, 2001).

A Btk.-ban az enyhítő és súlyosító körülmények nem kerülnek felsorolásra (ezek törvényi számbavétele több okból sem lenne célszerű, lásd ehhez Kádár & Kálmán, 1966). Az egyes bűncselekményeknél meghatározott minősítő és privilegizáló esetek ugyanakkor támpontot nyújtanak a jogalkalmazónak, e rendelkezések utalnak arra, hogy a jogalkotó mely körülményeknek tulajdonít súlyosabb vagy enyhébb büntetést igénylő hatást (Balogh & Tóth, 2015).

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a büntetéskiszabás egyöntetűségéről szóló R (92)17. számú ajánlása szerint a fontosabb súlyosító és enyhítő tényezőket a törvényben vagy a joggyakorlatban tisztázni kell. Amennyiben lehetséges, a törvényben vagy a joggyakorlatban meg kell kísérelni azoknak a körülményeknek a meghatározását is, amelyek bizonyos bűncselekményeknél nem vehetők figyelembe (URL1). A Kúria Büntető Kollégiuma – szem előtt tartva az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlását a büntetéskiszabás aránytalanságainak megelőzése érdekében – a súlyosító és enyhítő körülmények értékeléséről az 56. számú BK véleményét 2007. november 14-i hatállyal adta ki (URL2). Ennek értelmében a Btk. 80. §-ának (1) bekezdése a bíróságok számára azt a kötelezettséget írja elő, hogy a büntetéskiszabás során figyelembe veendő valamennyi alanyi és tárgyi tényt felderítsék, és a jogkövetkezmények alkalmazásakor értékeljék. A büntetéskiszabási tényezőket ugyan nem lehet egyszer s mindenkorra meghatározni, de mégis szükség van egy olyan általános iránymutatásra, mely – ha nem is véglegesen, de hosszabb távon – felsorakoztatja mindazon körülményeket, amelyeknek felderítését és értékelését a bíróságoktól indokoltnak tartja.

A bíróság által megállapított minősítéshez kapcsolódó büntetési keret – figyelembe véve a Btk. Általános részének rendelkezéseit is – a büntetés meghatározása szempontjából alapvető jelentőségű. Ez jelöli ki azokat a határokat, amelyek között a büntetést befolyásoló tényezők a büntetést alakíthatják. E körülményeket a bíróságnak nem elvont általánosságban, nem mechanikusan, hanem a konkrét ügy tényeire vonatkoztatva kell értékelnie, és határozatában

megindokolnia. Valamely, általában súlyosítónak vagy enyhítőnek tartott körülményt abban az esetben lehet a konkrét ügyben is ilyenként értékelni, ha az indok, amely miatt annak súlyosító vagy enyhítő hatása van, az adott ügyben is megállapítható. Ugyanazon tény más cselekmény vagy más elkövető tekintetében közömbös vagy ellenkező hatású is lehet. Általánosságban elmondható, hogy a büntetést befolyásoló tény nyomatéka annál nagyobb, minél nagyobb mértékben áll fenn az indok, amely miatt az adott körülménynek enyhítő vagy súlyosító hatása van.³

A büntető kollégiumi vélemény rögzíti továbbá, hogy a bűnösségi körülményeket egymással egybevetve, összefüggésükben kell mérlegelni. Nem a számuk, hanem az adott esetben meglévő hatásuk a döntő a büntetés megállapításánál. Azonos súlyú enyhítő és súlyosító körülmények egymás hatását semlegesíthetik. Ugyanakkor lehetséges, hogy a súlyosító körülményeknek együttesen, vagy közülük valamelynek olyan nagy nyomatéka van, hogy az a szemben álló körülmények hatását teljesen kioltja, és az enyhítő körülmények mellett is sor kerülhet a büntetési keret felső határához igazodó büntetés kiszabására.⁴

Objektív bünteteskiszabási tényezők kábítószer-kereskedelem megállapítása esetén

A kábítószer forgalomba kerülése

A bűncselekmény tárgyi súlyának megítélésénél, az adott tényállásbeli keretek között, a sértett vagy veszélyeztetett érdek jelentősége kerül értékelésre (Rendeki, 1976). Az 56. BK vélemény szerint a bűncselekmény tárgyi súlyát nagy mértékben a cselekmény káros következményei határozzák meg, ezért azokra a büntetés kiszabásánál mindig tekintettel kell lenni. A káros következmény előállhat pénzben kifejezhető kárban, hátrányban, gyógytartammal jellemezhető sérülésben; ezek nagysága mennyiségileg is meghatározható. A káros következmény nagyságát ugyanakkor nem minden esetben lehet megállapítani, és előállhat az veszély formájában is, valamely hátrányos helyzet bekövetkezésének a közvetlen lehetőségében.⁵

A kábítószer-kereskedelem tényállásával a jogalkotó az állampolgárok egészségének védelméhez fűződő társadalmi érdeket részesíti védelemben (Gál, 2023).

3 56. BK vélemény I.

4 56. BK vélemény I.

5 56. BK vélemény III. 3.

A közegészség általában az emberi egészséghez fűződő közösségi érdeket jelenti, mely magában foglalja, hogy mind az egyén, mind az egész lakosság egészséges, azaz a kábítószeres ártalmas hatásaitól mentes legyen. Ezen jogtárgy védelmét a törvényhozó a kábítószer-kereskedelem törvényi tényállásában absztrakt veszélyeztetési cselekmények büntetendővé nyilvánításával kívánja elérni (Karsai, 1998). Absztrakt veszélyeztetési deliktumnak az olyan bűncselekményi formát nevezünk, melynek a büntetést érdemlősége a tényállásszerű elkövetési magatartás következtében meghatározott védett jogi tárgy általános veszélyeztetésén alapul. Ebben az esetben a veszély bekövetkezése nem tartozik a törvényi tényálláshoz, az adott elkövetési magatartás azonban tipikusan konkrét veszély vagy akár sérelem előidézésére alkalmas (Nagy, 2001).

A kábítószer-kereskedelem körében értékelt elkövetési magatartások közül a forgalomba hozatal és a kereskedelem alkalmas leginkább a közegészség veszélyeztetésére, ezen elkövetési fordulatok közös jellemzője ugyanis, hogy általuk a kábítószer több – esetleg meg nem határozható számú – személy számára válik hozzáférhetővé. Forgalomba hozatal esetén a bűncselekmény kísérleti stádiumban marad, ha a kábítószer nem jut ki a piacra, a kereskedelem fordulatának befejezettségét ugyanakkor nem érinti, ha a kábítószer nem kerül forgalomba, hiszen e fordulat megállapításához már az is elegendő, ha az elkövető kereskedés céljára csupán megszerzi a kábítószert (BH2017. 144., BH2020. 350). E körülmény ugyanakkor büntetéskiszabás során mindenképpen értékelést kell nyerve.

Ennek megfelelően az ítéletátlak általában enyhítő körülményként értékeli, ha az elkövető a kereskedést a lefoglalt kábítószerre még nem kezdte meg, így az nem kerülhetett forgalomba,⁶ ez esetben ugyanis a cselekmény nem veszélyezteteti közvetlenül az egészséget.⁷ Szintén enyhítő hatással bírhat, ha az elkövető a kereskedelmi tevékenységet megkezdi ugyan, de a kábítószer nagyobb része nem jut el a fogyasztókhoz,⁸ vagy a tevékenysége csak néhány embert érint.⁹ E körülmény – az ítéletátlak gyakorlata alapján – a bűncselekmény konkrét tárgyi súlyát általában akkor is enyhíti, ha az nem az elkövető magatartására vezethető vissza (mert a kábítószer például lefoglalás miatt nem kerülhet forgalomba).¹⁰ Ugyanígy súlyosító körülményként kerülhet értékelésre, ha az elkövető magatartása folytán több személy jut kábítószerhez.¹¹

6 Fővárosi Ítéletátlak 5.Bf.66/2018/5. és 3.Bf.39/2019/29. számú határozatai, valamint a Pécsi Ítéletátlak Bf.II.27/2022/18. és Bf.II.15/2021/16. számú határozatai.

7 Győri Ítéletátlak Bf.I.13/2018/4. számú határozata.

8 Győri Ítéletátlak Bf.I.126/2017/13. és a Fővárosi Ítéletátlak 4.Bf.79/2022/12. számú határozata.

9 Debreceni Ítéletátlak Bf.II.572/2021/27. és Bf.II.683/2021/10. számú határozatai.

10 Győri Ítéletátlak Bf.I.128/2018/10., Fővárosi Ítéletátlak 5.Bf.235/2021/31. számú határozata.

11 Pécsi Ítéletátlak Bf.III.1/2023/6. számú határozata.

Az elkövetési magatartás

A jogi tárgy sérelmének vagy veszélyeztetésének mértéke a cselekmény legkülönbözőbb mozzanataitól függhet. Ilyen lehet többek között maga az elkövetési magatartás (Schultheisz, 1953).

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények szabályozását illetően elmondható, hogy a jogalkotó az egyes elkövetési magatartásokat a kábítószer-jelenséghez kapcsolódó funkciójuk alapján rendezte magatartástípusokba, melyek a Btk.-ban formailag is elkülönülve szerepelnek (Fülöp, Grád & Müller, 2000). A törvényhozó az elkövetési magatartások külön törvényi tényállásokban történő szabályozásával – és ezáltal különböző büntetési tételkeret alá vonásával – egyértelmű különbséget tesz az elkövetési magatartások társadalomra veszélyessége között (1/2007 számú BJE határozat).

A kábítószer-kereskedelem elkövetési magatartásai közül a kínálás más személy kábítószer átvételére történő eredménytelen felhívását jelenti, a kábítószer átadásán pedig annak birtokába adását értjük, ha az nem minősül forgalomba hozatalnak vagy kereskedésnek, tehát nem több személy részére, és alkalmi jelleggel történik (Kónya, 2023). Az átadás akkor kerül megállapításra, ha az kizárólag azért történik, hogy a kábítószer az átvevő maga fogyassza el (BH 2002.8.299). A forgalomba hozatal a kábítószer több személy részére történő juttatása, mely történhet akár ingyenesen, akár ellenérték fejében.¹² Forgalomba hozatalnak minősül ugyanakkor az a magatartás is, amikor az elkövető a kábítószer hozzáférhetőségét egyetlen személyen keresztül, egyszeri átadással biztosítja több személy részére (BH 2002.8.299). A kereskedés ezzel szemben rendszeresen ismétlődő, anyagi haszon érdekében lebonyolított adásvételek által valósul meg (BH 1999.3.101), mely elkövetési magatartást az valósítja meg, aki haszonszerzésre törekedve közreműködik a kábítószer forgalmazásában.¹³

A kábítószer-kereskedelem körében szabályozott cselekmények is csoportosíthatók súlyuk alapján aszerint, hogy a magatartás a kábítószer-fogyasztók körét csak egy személlyel vagy célzottan több személlyel kívánja bővíteni. Míg az első esetkörbe az egy személyt érintő kínálás, illetve átadás tartozik, a másodikba a több személyt célzó forgalomba hozatal, valamint a kereskedés sorolható (Fülöp, Grád & Müller, 2000).

Ezen eltérő veszélyességű elkövetési fordulatokra a törvényhozó azonos büntetési tételt állapít meg, így a bűncselekmény tárgyi súlyának megítélésakor

12 BK. 155. számú állásfoglalás II/5/a) pontja.

13 BK. 155. számú állásfoglalás II/5/b) pontja.

jelentősége lehet, hogy az elkövető a kábítószer-kereskedelem bűncselekményét mely konkrét elkövetési magatartással valósítja meg. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint enyhítő körülmény, ha az elkövető terhére a kínálás elkövetési magatartása róható fel, mert ezen fordulat kevésbé veszélyes a társadalomra, mint a forgalomba hozatal vagy a kereskedés.¹⁴ Ugyanezen ítéltábla egy másik tanácsa pedig a kereskedés fordulata kapcsán kifejti, hogy az a kábítószer-kereskedelem legkomolyabb súlyú elkövetési magatartása, így a büntetés kiszabása során súlyosító körülményként értékelendő.¹⁵ A Pécsi Ítéltábla szerint ugyanakkor a kereskedői típusú magatartás önmagában súlyosító körülményként nem lehet figyelembe venni; ezzel szemben enyhítő körülményként azt lehet értékelni, ha az elkövető a kábítószerrel kínálja vagy fogyasztásra adja át.¹⁶ A Szegedi Ítéltábla ezzel szemben akként foglal állást, hogy az átadással történő elkövetés nem hordoz csekélyebb tárgyi súlyt.¹⁷

A kábítószer mennyisége

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények megítélése szempontjából meghatározó jelentősége van a kábítószer mennyiségének. A kábítószer-kereskedelem körében értékelt magatartások közül a kínálást és az átadást csekély mennyiségre is, valamennyi elkövetési magatartást pedig alapeseti és jelentős mennyiségű kábítószerre lehet elkövetni.

A Btk. 461. §-ának (1) bekezdése a leggyakrabban előforduló kábítószeres esetén konkrét tömegértékkel határozza meg a csekély mennyiség felső határát, melynek alapja az adott anyag bázis formában megadott tiszta hatóanyag-tartalma. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése rendelkezik a kannabisz növényről, mely akkor tekintendő csekély mennyiségűnek, ha a növényegyedek száma legfeljebb öt. Az (1) és (2) bekezdésekben fel nem sorolt kábítószer akkor csekély mennyiségű, ha annak tiszta hatóanyag-tartalma a hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának hétszeres mértékét nem haladja meg. A Btk.-ban meghatározott kábítószer jelentős mennyiségű, ha az adott kábítószerre meghatározott csekély mennyiség felső határának hússzoros mértékét meghaladja, a Btk.-ban nem nevesített kábítószer jelentős mennyiségű, ha annak tiszta hatóanyag-tartalma a hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának száznegyvenszeres mértékét meghaladja.¹⁸

14 Fővárosi Ítéltábla 6.Bf.300/2018/12. számú határozata.

15 Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.196/2022/24. és 5.Bf.358/2022/13. számú határozatai.

16 Pécsi Ítéltábla Bf.III.1/2023/6. számú határozata.

17 Szegedi Ítéltábla Fkf.I.447/2021/9. számú határozata.

18 Btk. 461. § (1)–(4) bekezdés.

Amellett, hogy a kábítószer mennyisége meghatározza a cselekmény jogi minősítését, jelentőséghez jut a bűncselekmény konkrét tárgyi súlyának megítélése körében is. Az 56. BK vélemény értelmében a kétszeres értékelés tilalmának a büntetést befolyásoló tényezők értékelésénél is érvényesülnie kell, ebből kifolyólag a jogalkotó által tényállási elemként szabályozott, avagy a súlyosabb vagy enyhébb minősítést megalapozó körülmény nem értékelhető külön enyhítő vagy súlyosító körülményként is. Abban az esetben azonban, amikor a bűncselekmény tényállási elemeiben értékelt körülmény a minősítéshez szükséges mértéket jelentősen meghaladja, nincs akadálya azt – a súlyosabb vagy a privilegiált minősítés mellett – súlyosító vagy enyhítő körülményként is értékelni.¹⁹ Lehet tehát enyhítő vagy súlyosító körülmény az is, amely valamely bűncselekménynek törvényi tényállási eleme ugyan, de sajátosságánál fogva fokozható, ha a fokozottság lényeges mérvű (Kádár & Kálmán, 1966). Megjegyzendő továbbá, hogy amennyiben a minősítés az értékhatártól függ, úgy enyhítő körülmény, ha a kár, az érték vagy a vagyoni hátrány az alsó határ, súlyosító, ha a felső határ közelében van.²⁰

Az 56. BK vélemény hivatkozott rendelkezéseinek megfelelően az ítéletátlak gyakorlatában általában enyhítő körülmény, ha a kábítószer mennyisége az adott büntetőjogi mennyiség alsó határához közelít,²¹ súlyosító, ha a felső határ közelében állapítható meg.²² E körben az ítélkezési gyakorlat azon alapul, hogy a kábítószer-kereskedelem tényállásában a különösen jelentős mennyiség nem minősítést befolyásoló tényező, így azonos tényállási keretek között értékelendők a jelentős mennyiség alsó határát éppen elérő és azt akár százszorosán meghaladó mennyiségre elkövetett terjesztői típusú magatartások is.²³ A kábítószer-kereskedelem legsúlyosabban minősülő esetének büntetési tétele tehát – tekintet nélkül a tiszta hatóanyag-tartalom felső határára – valamennyi jelentős értékű kábítószerre elkövetett bűncselekményre irányadó.²⁴ Az ítélkezési gyakorlat e körben kizárólag a számottevő mennyiségi halmozódást értékeli külön büntetés kiszabási körülményként, azt tehát, ha az a minősített eset megállapításához szükséges értéket sokszorosán meghaladja.²⁵

19 56. BK vélemény I.

20 56. BK vélemény III. 3.

21 Pécsi Ítéletátlak Bf.III.19/2019/20. számú határozata, Szegedi Ítéletátlak Bf.III.8/2018/21. számú határozata, Győri Ítéletátlak Bf.I.106/2017/8. számú határozata, Debreceni Ítéletátlak Bf.II.155/2022/12. számú határozata, Fővárosi Ítéletátlak 5.Bf.102/2019/7. számú határozata.

22 Fővárosi Ítéletátlak 3.Bf.312/2018/11., Pécsi Ítéletátlak Bf.III.14/2022/8., Szegedi Ítéletátlak Bf.III.275/2017/40., Győri Ítéletátlak Bf.III.35/2022/7., és Debreceni Ítéletátlak Bf.I.588/2021/5. számú határozata.

23 Fővárosi Ítéletátlak 4.Bf.43/2018/6. számú határozata.

24 Pécsi Ítéletátlak Bf.II.27/2022/18. számú határozata.

25 Pécsi Ítéletátlak Bf.II.4/2019/14. és Bf.II.23/2019/11. számú határozatai.

Eltérés figyelhető meg az ítéletábrák gyakorlatában abban a tekintetben, hogy a mennyiségi határ többszörös meghaladása alatt milyen mérték értendő. Míg a Győri Ítéletábra az elkövető terhére értékeli, ha a jelentős mennyiség megállapításához szükséges mennyiséget közel háromszorosan lépi túl a továbbértékesítési céllal megszerzett kábítószer mennyisége,²⁶ addig a Szegedi Ítéletábra megítélése szerint a 4,78-szoros érték nem tekinthető jelentős mértékűnek.²⁷ Ehhez képest a Fővárosi Ítéletábrán enyhítő körülménynek számít, ha a kereskedéssel érintett kábítószer mennyisége a jelentős mennyiségnek kb. négyszerese,²⁸ és a jelentős mennyiség alsó határának 6,7-szeres mértékű meghaladása sem tekinthető számottevőnek a gyakorlatban előforduló, több száz-, illetve több ezerszeres mennyiséghez képest.²⁹ Súlyosító körülményként akkor értékeli ezt a körülményt az említett bírói fórum, ha a jelentős mennyiség alsó határát legalább tízszeres mértékben meghaladja a kábítószer mennyisége. Ennek az elvi alapját az 56. BK vélemény III. 2. pontja képezi, mely szerint, ha egy tény valamely bűncselekménynél minősítő körülményként szerepel, ezt más bűncselekményeknél súlyosító körülményként kell figyelembe venni. A kábítószer birtoklásának minősített esete a különösen jelentős mennyiségre történő elkövetés [Btk. 178. § (1) bekezdés c) pont], ez a mennyiség pedig a Btk. 461. § (3) bekezdés b) pontja értelmében a jelentős mennyiség alsó határának tízszeres mértékétől állapítható meg. Tekintettel erre, a kábítószer-kereskedelem esetében a jelentős mennyiség alsó határát legalább tízszeres mértékben meghaladó mennyiségnek kell súlyosító hatást tulajdonítani.³⁰

A kábítószer fajtája

A kábítószer fajtájának figyelembevétele két vonatkozásban jelenik meg büntetéskiszabás során. E körben jelentősége lehet a kábítószer egészségkárosító hatásának, azaz hogy a bűncselekményt kemény vagy lágy kábítószerre követik el. A kábítószer veszélyességének értékelése kapcsán ehelyütt csak annyit jegyeznek meg, hogy az ítéletábrák álláspontja nem tekinthető egységesnek abból a szempontból, hogy a kábítószer jellege, egészségkárosító hatása befolyásolja-e az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyát (lásd erről bővebben Németh, 2023).

A határozatokban büntetést befolyásoló tényezőként jelenik meg az a körülmény is, hogy az elkövető a bűncselekményt adott esetben több típusú kábítószerre

26 Győri Ítéletábra Bf.III.35/2022/7. számú határozata.

27 Szegedi Ítéletábra Bf.IV.452/2018/16. számú határozata.

28 Fővárosi Ítéletábra 3.Bf.279/2018/7. számú határozata.

29 Fővárosi Ítéletábra 3.Bf.5/2021/43. számú határozata.

30 Fővárosi Ítéletábra 5.Bf.196/2022/24. számú határozata.

követi el. A Fővárosi Ítéltábla több határozatában rögzítette, hogy a több fajtájú kábítószerre történő elkövetést súlyosító tényezőként kell figyelembe venni,³¹ nem tulajdonít ugyanakkor enyhítő hatást annak, ha az elkövető csak egyféle kábítószerre valósítja meg a bűncselekményt.³² A Szegedi Ítéltábla meglátása szerint ugyanakkor többfajta kábítószer esetén összeadódnak a kábítószer tiszta hatóanyag-tartalmak, s erre tekintettel ezen körülmény súlyosító körülményként való értékelésének nincs alapja.³³

Kábítószer-fogyasztás

A hatályos Btk. a kábítószer-fogyasztást szubszidiárius vétségként rendeli büntetni, azaz az elkövető cselekménye csak abban az esetben minősülhet e törvényhely alapján, ha a fogyasztás vagy a kábítószernek ilyen célból történő megszerzése, illetve tartása során súlyosabban büntetendő elkövetési magatartás nem valósul meg.³⁴ Amennyiben tehát a kábítószerterjesztő egyúttal fogyaszt is a kábítószerből, büntetőjogi felelőssége kizárólag a fogyasztást elnyelő kábítószer-kereskedelem miatt állapítható meg (EBH 2016.B.15). Megjegyzendő továbbá, hogy a kábítószer fogyasztás céljából történő megszerzése (tartása) kizárólag csekély mennyiségre nézve valósítja meg a privilegizált esetet, ezt meghaladó mennyiség esetén ugyanis a fogyasztást szükségképpen megelőzi a súlyosabban minősülő, tipikusan megszerzéssel (tartással) elkövetett kábítószer birtoklásának bűncselekménye (BH 2017.7.212).

Az ítéltáblák büntetéskiszabási gyakorlatát vizsgálva elmondható, hogy kábítószer-kereskedelem megállapítása mellett a fogyasztásnak általában súlyosító hatása van,³⁵ találunk azonban kivételt. A Győri Ítéltábla például a Bf. III.33/2018/7. és Bf.II.82/2018/47. számú határozataiban akként foglal állást, hogy az elkövető a fogyasztás ténye miatt nem büntethető a kereskedelem megállapítása mellett, ebből pedig az is következik, hogy ez súlyosító körülmény sem lehet.

31 Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.247/2022/12. és 3.Bf.310/2022/32. számú határozatai.

32 Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.358/2022/13. számú határozata.

33 Szegedi Ítéltábla Bf.II.310/2017/23. számú határozata. Megjegyzendő, hogy a Szegedi Ítéltábla egy másik tanácsa eltérő álláspontot képvisel. Lásd Szegedi Ítéltábla Bf.III.160/2018/33. számú határozata.

34 Btk. 178. § (6) bekezdés.

35 Pécsi Ítéltábla Bf.III.77/2022/10. számú határozata, Szegedi Ítéltábla Bf.III.8/2018/21. számú határozata, Debreceni Ítéltábla Bf.III.312/2018/5. számú határozata, Győri Ítéltábla Bf.III.47/2020/6. számú határozata, valamint a Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.79/2022/12. számú határozata.

Összegzés

Tanulmányomban azon büntetéskiszabási körülményeket vizsgáltam, amelyek a bírói gyakorlatban a kábítószer-kereskedelem bűncselekményének megállapítása esetén kerülnek értékelésre.

A védendő jogtárgy veszélyeztetésének mértékével összefüggő lényeges szempont, hogy a cselekménnyel érintett kábítószer nem kerül kereskedelmi forgalomba. E körülményt az ítéletátlák kivétel nélkül az elkövető javára értékelik, abban az esetben is, ha az nem az ő magatartásának a következménye.

Az elkövetési magatartás büntetéskiszabás során történő figyelembevétele – a tanulmányban részletezett többi tárgyi tényezőhöz képest – nem tekinthető gyakorinak. Álláspontom szerint a kereskedés fordulatának súlyosító körülményként való értékelése nem követendő, hiszen a törvényhozónak az absztrakt társadalomra veszélyesség értékelése során e magatartás „legsúlyosabb” jellegére már tekintettel kellett lennie, amit kifejez a bűncselekmény alapeseti 2–8 évig terjedő szabadságvesztéssel való fenyegetettsége. Helyesnek tartom ugyanakkor az egy személyt érintő magatartások – kínálás, átadás – enyhébb megítélését, hiszen ezek a cselekmények kevésbé alkalmasak a közegészség veszélyeztetésére.

Az egyes ítéletátlák gyakorlata között különbség mutatkozik abban a tekintetben, hogy az adott bírói fórum a mennyiségi határ milyen mértékű átlépésének tulajdonít enyhítő, illetve súlyosító hatást. Helyesnek tűnik e körben a Fővárosi Ítéletátlábla fent idézett határozatában (5.Bf.196/2022/24.) szereplő, törvényi alappal alátámasztott indokolása és gyakorlata, mely szerint a kábítószer-kereskedelem esetében a jelentős mennyiség alsó határát legalább tízszeres mértékben meghaladó mennyiségnek kell súlyosító hatást tulajdonítani.

Véleményem szerint – egyetértve a Szegedi Ítéletátlábla Bf.II.310/2017/23. számú határozatában foglaltakkal – a mennyiségi összegzés követelményére tekintettel nincs súlyosító hatása annak, ha az elkövető több fajtájú kábítószerre követi el a bűncselekményt. A kábítószer veszélyesebb jellege, meglátásom szerint, növeli a bűncselekmény konkrét társadalomra veszélyességét, így büntetéskiszabás során mindenképpen figyelembe veendő.

A kábítószer-fogyasztás kapcsán helyesnek tűnik az a bírói gyakorlat, amely azt egyidejű elkövetés esetén súlyosító körülményként értékeli. Az 56/2007. számú BK vélemény szerint ugyanis bűnhalmazat mellőzése esetén az önálló megállapításra nem került cselekmény elkövetése súlyosító körülmény.³⁶

36 56 számú BK vélemény III/6.

Felhasznált irodalom

- Angyal P. & Rác Gy. (1937). *A büntetés kiszabása bírói gyakorlatunkban: Az enyhítő és súlyosító körülmények rendszeres feldolgozásban.*
- Balogh Á. & Tóth M. (Szerk.). (2015). *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Osiris Kiadó.
- Baumgarten I. (1904). *A büntetés kimérésének reformjáról.* Franklin-Társulat.
- Belovics E. & Polt P. (Szerk.). (2021). *A Büntető Törvénykönyv kommentárja.* HVG-ORAC.
- Fázsi L. (2022). A büntetés kiszabás elvei bírói szemmel. *Magyar Jog*, 69(11), 625–641.
- Földvári J. (1970). *A büntetés tana.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Fülöp Á., Grád A. & Müller M. (2000). *Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények.* HVG-ORAC.
- Gál I. L. (Szerk.). (2023). *Magyar büntetőjog. Különös rész.* Osiris Kiadó.
- Györgyi K. (1984). *Büntetések és intézkedések.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Györgyi K. (1994). A büntetés kiszabása. In Horváth T. & Szük L. (Szerk.), *Büntetőjogi szakirodalom-gyűjtemény* (pp. 424–441). Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Horváth T. & Lévy M. (Szerk.). (2014). *Magyar Büntetőjog. Általános rész.* Wolters Kluwer.
- Kádár M. & Kálmán Gy. (1966). *A büntetőjog általános tanai.* Közgazdasági és Jogi Kiadó.
- Karsai K. (1998). A kábítószer-fogyasztás büntetendősége (Elvek, elméletek, pro és kontra). *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, 54(11), 1–33.
- Karsai K. (Szerk.). (2013). *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz.* CompLex Kiadó.
- Kónya I. (Szerk.). (2023). *Magyar büntetőjog I-IV. Kommentár a gyakorlat számára - Negyedik kiadás.* ORAC.
- Nagy F. (2001). *A magyar büntetőjog általános része.* Korona Kiadó.
- Németh H. (2023). A kábítószer fajtájának értékelése a hazai ítélőtáblák büntetés kiszabási gyakorlatában. In Gál I. L., Hornyák Sz. & Németh H. (Szerk.), *Tanulmányok dr. Balogh Ágnes egyetemi docens tiszteletére* (pp. 98–102). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Pápai-Tarr Á. (2017). Gondolatok a büntetés kiszabás néhány elméleti és gyakorlati kérdéséről. *Pro Futuro*, 7(1), 11–25. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2017/1/4745>
- Polt P. (Szerk.). (2013). *Új Btk. kommentár.* Nemzeti Közszerkeleti és Tankönyv Kiadó.
- Rendeki S. (1976). *A büntetés kiszabása. Enyhítő és súlyosító körülmények.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Schultheisz E. (1953). *A büntetés kiszabása.* Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: R (92)17. számú ajánlás a büntetés kiszabás egyöntetűségére. <https://kuria-birosag.hu/etmb/r-92-17-buntetes-kiszabas-egyontetusegere>
- URL2: 56. BK vélemény a büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről. <https://jogkodex.hu/doc/2857305>

Alkalmazott jogszabályok

1/2007. Büntető jogegységi határozat kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények tárgyában

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

56. BK vélemény a büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről <https://jogkodex.hu/doc/2857305>

BH 1999.3.101

BH 2002.8.299

BH 2017.7.212

BH2017. 144.

BH2020. 350

BK 155. szám A kábítószerrel visszaélés miatti büntetőjogi felelősség

Debreceni Ítéltábla Bf.I.588/2021/5. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.II.155/2022/12. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.II.572/2021/27. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.II.683/2021/10. számú határozata

Debreceni Ítéltábla Bf.III.312/2018/5. számú határozata

EBH 2016.B.15

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.279/2018/7. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.310/2022/32. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.312/2018/11. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.39/2019/29. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.5/2021/43. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.247/2022/12. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.43/2018/6. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.79/2022/12. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.102/2019/7. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.196/2022/24. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.358/2022/13. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.66/2018/5. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 6.Bf.300/2018/12. számú határozata

Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.235/2021/31. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.106/2017/8. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.126/2017/13. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.128/2018/10. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.I.13/2018/4. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.II.82/2018/47. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.III.33/2018/7. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.III.35/2022/7. számú határozata

Győri Ítéltábla Bf.III.47/2020/6. számú határozata

Pécsi Ítéltábla Bf.II.15/2021/16. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.II.23/2019/11. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.II.27/2022/18. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.II.4/2019/14. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.1/2023/6. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.14/2022/8. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.19/2019/20. számú határozata
Pécsi Ítéltábla Bf.III.77/2022/10. számú határozata
R (92)17. számú Ajánlás a büntetéskiszabás egyöntetűségére <https://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-92-17-buntetes-kiszabas-egyontetusegere>
Szegedi Ítéltábla Bf.II.310/2017/23. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.III.160/2018/33. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.III.275/2017/40. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.III.8/2018/21. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Bf.IV.452/2018/16. számú határozata
Szegedi Ítéltábla Fkf.I.447/2021/9. számú határozata

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Németh H. (2025). A kábítószer-kereskedelem megállapítása esetén értékelt büntetéskiszabási tényezőkről. *Belügyi Szemle*, 73(2), 323–338. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i2.pp323-338>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Németh Henrietta, aki a szerkesztoseg@belugyiszemlejurnal.org e-mail címen érhető el.